

ISLOM BANKLARINING XALQARO IQTISODIYOTGA TA’SIRI

Murodxonov Muxammad Sodiq

**O‘zbekiston Respublikasi Musulmonlar idorasi qoshidagi Ko‘kaldosh o‘rta
maxsus bilim yurti talabasi**

Annotatsiya: Taraqqiyotning yuqori bosqichiga chiqayotgan davrda bank va moliya sohalari hayotimizda juda muhim bo‘lgan rolni o‘ynamoqda. Hammamizga ma’lumki yer yuzidagi deyarli barcha banklar turli xil ko‘rinishda bo‘lgan foizlariga egadir. Albatta hayotimizda banklarning o‘rni muhim va keraklidir. Islomiy banklarning faoliyatini boshlashga bo‘lgan takliflar shuningdek, islom qonun-qoidalariga asoslangan bank sohalari hozirgi kunda zarur. Ushbu maqolada, islom banklarning xalqaro iqtisodiyotga ta’siri haqida fikr va mulohazalar yuritiladi.

Kalit so‘zlar: islom banki, xalqaro iqtisodiyot, bank faoliyati, sudxo‘rlik, foizsiz kredit.

Hayotimizda banklarning o‘rni muhim va keraklidir. Nega deganda, biror bir inson o‘z tadbirkorlik yoki biron ishni o‘z foydasini o‘ylagan holda amalga oshirmoqchi bo‘lsa, u inson albatta moddiy tomonlama yordam olish uchun banklarga murojaat qiladi. Banklar esa hech qanday tushunmovchiliklarsiz o‘z mijozlariga yordam berib kelmoqda. Ya’ni, banklar o‘z kreditlarini iste’molchilarga tadbiq etib kelmoqda. Albatta bu kreditlarning o‘ziga yarasha foiz ustamalari ham mavjuddir. Mana shunday foizli kreditlarni kamaytirish maqsadida prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020-yil 29- dekabrda parlamentga bo‘lgan murojaat nomasida Islomiy Tijorat banklari yurtimizda o‘z faoliyatini boshlashini ta’kidlab o‘tgan edilar.

So‘nggi yillarda Islom moliya tizimi tushunchasi ko‘plab mamlakatlar moliyachilarining so‘z boyligidan mustahkam o‘rin oldi. Darhaqiqat, turli mamlakatlarda, hattoki aksariyat aholisi islom diniga mansub bo‘lmagan davlatlarda

ham, jumladan AQSh va Buyuk Britaniyada, ushbu moliyaviy institut an'anaviy bank xizmatlariga muqobil moliyalash tizimi sifatida barqaror rivojlanmoqda. Shuning uchun islom bankchiligini o'rganish global iqtisodiyotda dolzarb mavzu hisoblanadi. An'anaviy bank tizimiga muqobil moliyalash shakllari mavjudligini bilish qiziqarli va foydalidir. Avvalo biz islomiy bankning mohiyatini va asosiy maqsad, vazifalarini bilib olishimiz muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu bankning asosiy ish faoliyati xuddi boshqa banklarnikidek bir xildir. Faqatgina bunday banklar iste'molchilar uchun kreditlarni ya'ni pullarni foizga bermaydilar. Aksincha ular foizsiz ish faoliyat olib boradilar.

Asosiy vazifalari esa quyidagilardan iboratdir:

1. aksionerlik kapitaliga vositalarni sarmoyalashtirish •ishlab chiqarish korxonalarini va loyihalariga qarzlarni berish •a'zo-davlatlarga iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi maqsadida boshqa shakllarda moliyaviy yordam berish;
2. aniq maqsadlar uchun tuziladigan maxsus fondlarni boshqarish. Nomusulmon davlatlardagi musulmon jamoalariga yordam fondi shular jumlasidan;
3. moliyaviylashtirish uslublari vositasida moliyaviy resurslar yo'naltirish va depozitlarini qabul qilish;
4. a'zo-davlatlarga texnik yordam ko'rsatish;
5. musulmon davlatlarning rivojlanishi bo'yicha tashkilot a'zolarini o'qitishda xizmatlar ko'rsatish. •bepul kreditlar berish.

Yuqorida sanab o'tilgan barcha amallarda Islomiy Tijorat Banki hech qanday foizli to'lovlarsiz iste'molchilarga xizmat ko'rsatadi. Ushbu bankning birdan-bir maqsadi esa a'zo mamlakatlarning, shariatga asoslangan musulmon jamoalarining, iqtisodiy rivojlantirish va ijtimoiy taraqqiyotiga ta'sir o'tkazishdan iboratdir. Bilamizki, Islomda sudxo'rlik, ya'ni pulni foizga berish orqali foyda olish ta'qiqlangan, an'anaviy bank tizimi esa foizlarga tayanadi. Diniy e'tiqodlarga tayangan, foiz, kredit va shu kabi bank xizmatlaridan foydalanishni istamagan aholi qatlami uchun Islomiy moliyalashtirish tamoyillariga asoslangan bank xizmatlari taklif etilsa, bu O'zbekiston iqtisodiyotining o'sishi va ichki investitsiya hajmining

ortishiga katta turtki bo‘ladi, deb bemaolol ayta olamiz. Hozirgi kunda ushbu bankda Saudiya Arabistoni, Liviya, Eron, Nigeriya, Qatar, Misr, Turkiya, Birlashgan Arab Amirliklari, Quvayt mamlakatlari asosiy ulush egalari hisoblanadi. Bu bankning bosh ofisi esa Saudiya Arabistonning Jidda shahrida joylashgan va u yerda 932 tadan ortiqroq ishchi xodimlar ish olib boradi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Agarda bunday banklar O‘zbekistonda ish faoliyatini boshlasa, u holda Islomiy bank tamoyillari aholi jamg‘armalarini bank tizimiga jalb qilishga yordam berishidagi asosiy narsa, Islomiy bankning depoziti sheriklar o‘rtasida foyda taqsimlanishi bo‘lib qoladi va moliyaviy munosabatlarda ijtimoiy adolatga asoslangan hamkorlikning yaqqol namunasi darajasiga chiqadi. Aynan shu tamoyilning o‘zi aholi jamg‘armalarini islomiy banklarga, biron bir loyihaga pul qo‘yishi va bundan foyda olishi uchun turtki bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

6. Mulaydinov, F. (2021). Raqamli iqtisodiyot hukumat va jamiyat taraqqiyotining kafolatidir. *Ilkogretim Online*, 20(3), 1474-1479.
7. 2. Mulaydinov, F. M. (2019). O‘zbekistonda innovatsion jarayonni ekonometrik modellashtirish. *Forum molodyx uchenix*, (3), 35-43.
8. 3. Mulaydinov, F., Qodirova, A., Meliboeva, G., & Axmadjonov, O. (2020). O‘zbekistonning innovatsion rivojlanishida raqamli iqtisodiyotga o‘tishning afzalliklari. *Dinamik va boshqaruv tizimlarida ilg‘or tadqiqotlar jurnali*, 12 (6), 1226-1232.
9. 4. Mulaydinov, F., & Nishonqulov, S. (2021). Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda axborot texnologiyalarining orni-Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda axborot texnologiyalarining roli.